

Bredt og oppdatert hovedverk

Hanne Haavind og Haldor Øvreeide (red.) | Barn og unge i psykoterapi Bind I og II Terapeutiske framgangsmåter og forandring Gyldendal Aka

PUBLISERT 5. april 2009

Dette tobindsverket om barn og unge i psykoterapi springer ut fra fagfellesskapet i Institutt for aktiv psykoterapi. *Bind I* består av ni kapitler skrevet av det samme antall forfattere. Redaktørene skriver at dette bindet presenterer overordnede teoretiske perspektiver på utfordringene behandlere har i møte med barn og unge, mens *bind II* er mer metodisk orientert.

Redaktørene tydeliggjør verkets faglige ståsted i sin introduksjon til bøkene. De signaliserer en faglig forståelse med vekt på nyere utviklingspsykologi, interaksjon, relasjon, intersubjektivitet og kommunikasjon. Artikkelforfatterne er «klientsentrerte i den forstand at terapeutens utfordring er å treffe både barnets og foreldrenes opplevelsesverden og å inkludere deres endringsbestrebelse som en ressurs i arbeidet», skriver redaktørene, som framhever at utvikling «blir skapt av barnet selv i samspill med andre viktige personer».

Ressursorientert

Boka flagger en transaksjonell forståelse av barnets utvikling sammen med de andre familiemedlemmene. Gjennom samspillet mellom barnet og viktige voksne utvikles mønstre som kan nedfelle seg i indre forventningssystemer hos begge parter. Vi synes redaktørene framstiller denne dynamikken på en spennende og inspirerende måte. Med virkelighetsnære ord beskriver de barnets posisjon som «den lilles» avhengighet av den voksne, og «den stores» nødvendige og medopplevende engasjement i nettopp sitt barns utvikling. Perspektivet deres er prosessuelt, ressursorientert og utviklingsstøttende. En konsekvens er at behandling av barn og unge i stor grad vil handle om å stimulere «den store» til å posisjonere seg på en hensiktsmessig og barnefokusert måte som barnet trenger i sin utvikling.

Redaktørene stiller seg kritiske til at mange behandlingsmiljøer i dag er fokusert på utredninger, og at det blir for lite behandling i klinikkene. Dette er det ikke vanskelig å kjenne seg igjen i en tid da bokstavdiagnosene florerer i visse fagmiljøer.

Perspektivrikt

I debatten om hvorvidt terapeuter bør møte barnet alene eller hele familien, skriver redaktørene at det må være et mål at barnets oppfatninger og andres oppfatninger om barnet bringes sammen for gjensidig korreksjon og justering: en større åpenhet og utveksling mellom dem som lever sammen, er behandlingsarbeidets mål. Det siste synes vi er en nyttig påminnelse om at psykoterapi handler om både å utforske og bevege en fastlåsthet i samspillet mellom voksne og barn. På den måten argumenterer de mot en utpreget individualterapeutisk behandling av barn og unge, men nevner også at det hender at terapeuter vil forberede dette arbeidet i møtet med partene hver for seg. Det innføres et begrep som kalles «det tredje ansikt», som innebærer at barnet aldri er alene, men bærer med seg de voksne selv om de er utenfor rekkevidde.

Samlet sett er Bind I en omfattende og interessant bok hvor forfatterne trekker inn klinisk teori og kliniske begreper. Noen av kapitlene er mer teoritunge fordi de er skrevet av forskere, mens praktikerne skriver mer klientorientert. Logikken i bokas disposisjon er ikke alltid like lett å forstå, som når de for eksempel hopper rett fra spedbarnsperioden til ungdomstiden. Noen lesere vil savne en mer gjennomgående behandling av flere alderstemaer. Hvorfor en har valgt ut skilsmisse og traumer som spesialtema og ikke andre belastende hendelser eller alvorlige forstyrrelser, er ikke klart nok begrunnet.

Styrken i bind 1 er at det løfter fram de overordnede perspektivene, samtidig som det dukker ned i enkeltutfordringer og visse alderssegmenter. Mange av kapitlene fletter inn kasus, noe som gjør lesingen lettere. Mange av begrepene er kjente, men framstillingen av dem er nyttige fordi de er trukket inn mot en erfaringsnær praksis, noe som vil være særdeles nyttig for ferske terapeuter.

Å skape endring

Bind II omhandler terapeutiske framgangsmåter i møte med barn eller ungdom og de voksne som er bekymret for det aktuelle barnets atferd og utvikling. Redaktørene tar mål av seg til å presentere et moderne spekter av behandlingsmetoder, som enten innfører noe nytt for å løse opp i barnets fastlåste utvikling, eller støtter opp om de ressursene som allerede finnes i barnets miljø. Som Haavind sier det: «For barn og unge i vekst og utvikling vil det å skape endring ikke først og fremst bestå i å nå et fastlagt mål, men snarere å få i gang en åpen og engasjerende utviklingsprosess som gir gradvis større gjensidighet i barnets relasjoner, og som dermed øker barnets kontroll av og ansvar for egne handlingers konsekvenser.»

Boka består av to innledende kapitler om utfordringer i samtale og dialog i møte med barn. Deretter har ulike forfattere fått syv kapitler til rådighet for å beskrive aktuelle behandlingsmetoder. Disse spenner fra indirekte metoder som *Parent Management Training Oregon (PMTO)*, multisystemisk tereapi (MST) og Marte Meo, som er mest rettet mot barns atferd og fastlåste samspill, til kognitiv terapi og kognitive metoder for å hjelpe barn som har opplevd overgrep eller traumer. Vi finner også et kapittel om psykologisk lavterskeltilbud i førstelinjetjenesten.

Kriterier for bidragene i boka er at de fortrinnsvis skal reflektere dokumentert kunnskap. I debatten om behandlingsmetoders evidensgrunnlag inntar redaktørene en pragmatisk holdning. Kunnskap basert på kontrollerte gruppestudier kan si noe om hvilken behandling som er aktuell for hvilken problematikk, mens studier med enkeltkasus gir behandlingen en mer individualisert retning for barn og terapeut. Således finner man i denne boka plass både til forfattere som beskriver såkalt evidensstøttede manualbaserte metoder, og til behandlingsmetoder med mer reflekterende praksis og bruk av narrativer. Redaktørene kunne med fordel vært tydeligere i kravene til nettopp dokumentert kunnskap og evidensstøttet praksis.

Stor spennvidde

Det er et stort og betydelig arbeid redaktørene og forfatterne har lagt ned for å presentere fagfeltets behandling av barn og unge. De har fått fram spennvidden i metodegrunnlaget som finnes i dette fagfeltet, og klarer å presentere teoretiske og metodiske ulikheter på en oversiktlig måte. Kapitlene er rikt illustrert med kasuistiske eksempler som gjør boka levende.

Redaktørene har latt samarbeidsrelasjon gå igjen som en rød tråd i bindet. De ulike forfatterne framhever viktigheten av det å skape en samarbeidsallianse preget av empati, respekt og åpenhet. Interaksjon og samspill mellom foreldre og barn, men også mellom terapeut og klienter, står sentralt i vår tids syn på behandling og endring.

For ansatte i psykisk helsevern for barn og unge, men også for andre fagmiljøer, bør en slik bok være av stor betydning. Mange vil nok mene at denne bringer inn nye måter å tenke på som kan være til inspirasjon og utfordring for eksisterende praksis. Boka gir en oversikt og et vidvinkelperspektiv. Det sier seg selv at enkeltstående kapitler kun kan gi overfladiske riss av de presenterte metodene som hver for seg kunne trenge større plass.

Redaktørenes faglige forankring i IAP preger verket. Selv om nyere programmer som PMTO og MST er tatt med i bind II, savner vi en klarere holdning til krav om evidensstøtte for metodene som presenteres i boka. Noen vil kanskje også etterlyse kapitler om dynamisk leketerapi og systemisk familieterapi i et så omfattende verk.

Redaktørene Haavind og Øvreeide har samlet psykologfaglige bidrag som på en god måte reflekterer et spennende og kunnskapsrikt fagfelt. Fagfeltet har manglet en oppdatert norsk bok som har fanget opp nyere fagtrender slik denne gjør. Det er også en styrke ved bokverket at det så godt klarer å integrere utviklingspsykologi og klinisk psykologi.

Anmeldt av Egil Launes og Knut Halfdan Svendsen

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 46, nummer 4, 2009, side